

Anne Hellum, Aslak Syse, Henriette Sinding Aasen (red): *Menneske, natur og fødselsteknologi. Verdi- valg og rettslig regulering*

Ad Notam, Oslo 1990

Anmeldt av Gudrun Nordborg

Antologins tema är inte helt nytt, men långt ifrån uttömt. Texterna bjuder en serie intressanta nyheter i analyserna, de etiska argumenten och de rättsliga möjligheterna att möta de accelererande medicinteknologiska innovationerna. Artiklarna behandlar såväl historia och nutid som framtida möjligheter och risker.

Boken är ett mycket positivt resultat av en tvärvetenskaplig seminarierieserie vid Institutt for offentlig ret, Universitetet i Oslo, som arrangerades av Avdeling for sosialret och Avdeling for kvinneret under våren 1990. Bland de 14 bidragsgivarna dominerar företrädare för juridik och medicin, men samhällsvetenskap, humaniora och medicinsk etik är också representerade. Bland bidragen vill jag nämna några av mina favoriter, artiklar som framstår som särskilt genomarbetade och tankeväckande. I den inledande artikeln ger *Inge Lorange Backer* en översikt över olika bioteknologiska metoder och aktuella rättsliga styrningsmedel. Båda problematiseras ur olika perspektiv.

Bland dem ingår också *Henriette Sinding Aasens*, som flera av Retfærds kvinnliga läsare kan känna igen från hennes uppskattade föredrag på Kvinnejuristmötet i Gilleleje våren 1990. Hennes belysning av "den eugeniske bevegelsen" som både fjärran och nära ligger i linje med vad jag själv funnit vad gäller tvångssteriliseringar och fosterdiagnostik i Sverige. Henriette tillför nytt material både teoretiskt och om rättsutvecklingen i Norge.

Lene Kock avslöjar allt skickligare rådande myter om IVF - in vitro fertilisering eller "provrörbefruktning" - och dess konsekvenser för kvinnornas självständighet. *Ingse Stabel* behandlar också provrörbefruktningen. Hon varnar för att kravet på barnlöshet släpps vid provrörbefruktning; om så sker "blir det mulig å behandle for eksempel risikoforeldre med 'prøv- og feil'-metoden inntil man finner et friskt embryo." (s 125) Hon hävdar dessutom att förbud mot genetisk manipulation borde ingå bland de mänskliga rättigheterna.

Aslak Syse presenterar en intressant analys av fostrets utveckling och status. Han menar bl a att fostrets rättsskydd försvagas av en vidare

utveckling av reproduktionsteknologin. "Når et barn kommer til verden, vil det ikke lenger 'bare' være usikkerhet omkring hvem faren kan være Hensynet til dagens barnløse går foran hensynet til det ufødte liv." (s 102)

Helge Johan Thue uppmärksammar bl a rättsfilosofins historiska pendling mellan naturrätt och rättspositivism. Han hoppas på en tredje riktning, som börjat växa fram; "med retten som metode snarare enn som regler." (s 129) Som en del av rätten ingår då "kunsten (metoden) att nå frem til det gode og retfærdige." (A st) Han vidareutvecklar detta på ett lockande sätt mot bakgrund av "et relativt lite antall grunnleggende prinsipper for moralske og rettslige handlinger." (s 130) Mycket tankeväckande om än inte möjligt att behandla fullständigt i en kort artikel.

Också det avslutande bidraget av *Anne Hellum* om infertilitet och fosterskador i ekologiska perspektiv prioriterar jag högt. Hon sätter focus på livsprocessen för att undgå sådana lösningar som är enbart symptom- och inte orsaksinriktade. Som den mest angelägna rättvetenskapliga uppgiften föreslår hon att miljörätten ges ett personrättsligt inslag just för att markera orsakssammanhangen.

Vill jag då imponerat ta till mig allt i antologin? Nej, jag blev också provocerad ett antal gånger. Det beror på att jag inte kan undgå att vara mer oroad än lockad av flera sk innovationer. Jag väljer att avslutningsvis citera två av författarna som stört mig. De är båda män med höga positioner inom den medicinska forskningen.

Kåre Molne kritiserar lagregler som förbjuder äggdonation som ologiska. "Etter vår oppfatning må det vaere slik at hvis man i den biologiske og juridiske enhet som et ekteskap representerer, kan godta at kjønnsceller fra 3. person innføres for å skape avkom, kan det i så måte ikke være forskjell på 46XX eller 46XY dvs. arveanlegg fra kvinne og mann." (s 78) *Anton Brøgger* problematiserar forskningens frihet och skriver bl a: "Kanske er det på tide å reise spørsmålet om hvilke plikter det enkelte medlem av et samfunn har overfor samfunnet til å delta i forskningsprosjekter, som kan frembringe kunnskap som kommer alle til gode? Har samfunnet/forskerne noen rettigheter som innebærer plikter hos eventuelle forsøkspersoner?" (s 117)

Läs och låt dig fascineras och/eller förskräckas! Du möter upplevelserna i en mycket estetisk och välredigerad antologi.

Forfatteropplysninger:

Gudrun Nordborg, Universitetslektor vid Rättsvetenskapliga institutet, Umeå universitet, 901 87 Umeå, Sverige.